

KAKO SE RAZDELJUJE DOHODEK PODJETIJ

po osnutku zakona o razdelitvi

V prejšnji številki »Naše skupnosti« smo v uvodniku opisali načela načina razdelitve skupnega dohodka gospodarskih organizacij, kakor so predlagana v osnutku zakona o razdelitvi. Razpravljanja o tem osnutku so se že začela. Da bi članom delavskih svetov in upravnih odborov ter drugim delavcem olajšali spremljanje te diskusije in sodelovanje pri njej, predvsem pa razumevanje samega predloga, objavljamo danes v številkah, kakšna bi bila uporaba predlaganih načel. Zaradi preprostosti smo ponovno postavili številčne podatke in jih omejili na čim manjše število.

Po predlogu se dohodek gospodarske organizacije izračuna tako, da se od vseh njenih prejemkov odbijejo materialni stroški, amortizacija, obresti na osnovna in obratna sredstva, zemljarina in eventualno prometni davek.

Strogo vzeto spadajo obresti na osnovna in obratna sredstva, zemljarina in prometni davek v dohodek, vendar se tu izločijo prav zaradi načela, da se nudi v največji možni meri vsem podjetjem enaki delovni pogoji. Iz lanskim zaključnih računov je namreč razvidno, da so razne veje industrije in rudarstva ter razne gospodarske organizacije v njih ostvarile zelo neenake dohodeke: pri nekaterih je dohodek znašal le nekaj odstotkov vrednosti vloženih osnovnih in obratnih sredstev, pri drugih pa tudi nad 100 odstotkov.

Te razlike niso same po sebi nič nenavadnega. Važno je, da ne izvirajo samo iz različnega prizadevanja in delovnega učinka, temveč na prvem mestu od objektivnih činiteljev: od velikosti in značaja strojev, naprav in drugih sredstev, s katerimi razpolagajo podjetja, prevoznih možnosti (večje ali manjše oddaljenosti od ceste, proge ali пристanišča), od bližine tržišča, od tega, ali je dovolj predmetov, kakršne proizvaja podjetje, ali pa jih primanjkuje na tržišču.

S pomočjo instrumentov, ki smo jih navedli (obresti, zemljarine, davka na promet), lahko v določeni meri dosežemo, da se vse objektivne prednosti, ki niso odvisne od truda delovnega kolektiva, odzamejo tistim podjetjem, ki jih imajo. Zato se ta sredstva izločijo iz dohodka podjetja in ostane samo »očiščen« del dohodka, ki je pretežno odvisen od dejanskih naporov same gospodarske organizacije.

Toda tudi tak »očiščen« dohodek je zelo neenak. V tabeli navajamo pregled, kakšen bi bil po zaključnih računih industrijskih podjetij za l. 1956. Zaradi preglednosti so podjetja razdeljena v 8 skupin, a vrednosti so izražene v milijardah dinarjev:

	Plače	Dobiček	Odstotek dobička v razmerju do plač
I. skupina	17,4	3,2	do 30 %
II. skupina	5,1	1,9	do 40 %
III. skupina	22,3	13,3	do 80 %
IV. skupina	21,5	22,1	do 130 %
V. skupina	25,3	44,8	do 250 %
VI. skupina	31,3	104,4	do 530 %
VII. skupina	4,4	31,4	do 1030 %
VIII. skupina	0,5	7,5	nad 1030 %

Pri podjetjih prve skupine ne znaša dobiček po takem računu niti tretjine plač, a pri zadnji skupini več kakor desetkratni plačni sklad. Če bi tudi razdelitev opravili v enakem sorazmerju, bi bila nekatera podjetja v trideset in večkratnem boljšem položaju kakor nekatera druga glede tistega dela, ki jim ostane za lastne sklade in plače iz dobička.

Takega razmerja pa ni mogoče obdržati tudi v razdelitvi iz dveh vzrokov: prvič ni ta dohodek še vedno popolnoma »očiščen«, to je, na njegovo velikost še vedno vplivajo tudi nekateri objektivni činitelji, posebno še vedno ne popolnoma ustaljeno tržišče, ter nekateri predpisi in instrumenti; drugič pa bi tako velike razlike povzročile določene motnje.

Izločitev za splošno družbene potrebe

Zato je v predlogu določeno, da se odvede del dohodka podjetja za splošnodružbene potrebe po progresivni (rastoči) stopnji, in to takole:

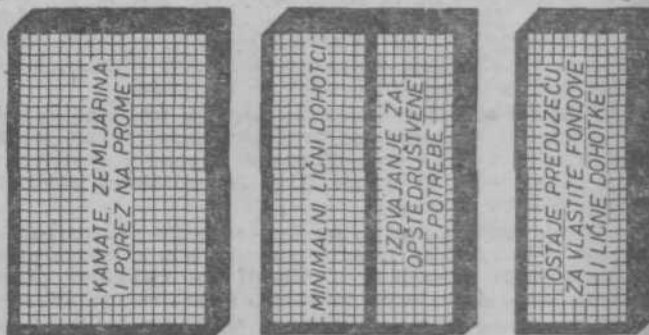
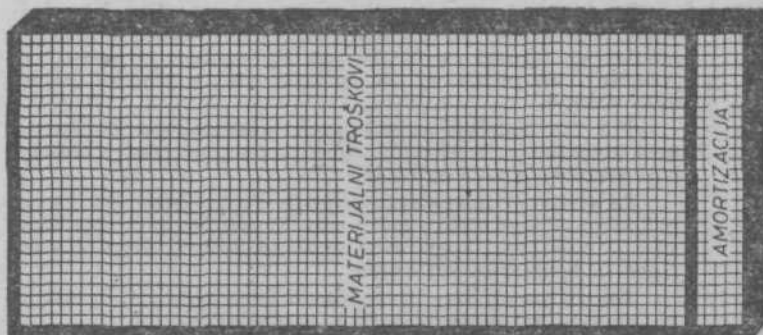
Najprej se izračunajo tako imenovani minimalni osebni dohodki delavcev in uslužbencev. Minimalni osebni dohodki so predpisani z zakonom po strokah in kvalifikacijah. Služijo za zagotovitev, da plača ne bo šla pod določeni znesek (tarifna postavka v tarifnem pravilniku ne more biti nižja od minimalnega dohodka, ki je predpisan za stroko in kvalifikacije, ki jih to mesto terja), pa tudi za obračun razdelitve.

Kolikor je namreč ostvarjeni dohodek večji od vsote minimalnih osebnih dohodkov, toliko večji odstotek se odvede za splošnodružbene potrebe. Če znaša ta »presežek« do četrtine, se ne odvede nič, če pa na primer znaša 80 odstotkov, se od te vsote odvede več kakor tretjina (razumljivo je, da ti odstotki niso dokončno sprejeti, kakor tudi ne ves osnutek).

Najuspešneje bomo to pojasnili na zgledu treh podjetij. Zaradi preprostosti bomo vzeli, da imajo približno enako število delavcev, večinoma z enakimi kvalifikacijami in je zato tudi seštevek minimalnih osebnih dohodkov enak. Številke pomenijo milijone dinarjev.

SKUPNI DOHODKI GOSPODARSKE ORGANIZACIJE

DOHODEK GOSPODARSKE ORGANIZACIJE

Risba kaže razdelitev skupnega dohodka gospodarske organizacije po zakonskem osnutku. Od skupnega dohodka se odštejejo najprej materialni stroški in amortizacija, nato pa obresti na osnovna in obratna sredstva, zemljarina in davek na promet z izdelki in uslugami.

Preostali del se po osnutku šteje kot dohodek gospodarske organizacije. Deli se naprej na način, ki smo ga opisali v besedilu, na minimalne osebne dohodke in odvedbe za družbene

potrebe, ostanek pa so sredstva, ki jih gospodarska organizacija razdeli na osebne dohodke in svoje sklade. Iz tega dela se prav tako plačujejo prispevki proračunom, teh pa nismo vrisali v grafikon, ker je njihova velikost odvisna od tega, koliko bo gospodarska organizacija določila za osebne dohodke (za tisti del, ki je odrejen za sklade, se ta prispevek ne plača).

Vse velikosti v grafikonu so samovoljne in ni nujno, da ustrezajo stvarnosti.